

changes

Samenvatting jaaroverzicht 2018

Kansen creëren

in de steeds veranderende
pensioenmarkt

Changes, de samenvatting

2018, een jaar met stilstand en beweging. Geen nieuw pensioenakkoord en een beperkt herstel voor pensioenfondsen. Maar tegelijk veel ontwikkelingen in de uitvoerings- en verzekeringsmarkt en een jaar waarin verschillende APF'en de basis hebben gelegd voor een veelbelovend 2019. Kortom, geen rust op de pensioenmarkt en tijd voor een nieuwe editie van Chances & Changes.

De ontwikkeling van de pensioensector is gebaat bij het delen van informatie. Wij dragen daar graag aan bij met deze marktanalyse. Binnen Chances & Changes brengen wij de pensioenpijlers en informatie over verschillende partijen in de pensioenketen – uitvoerders, adviseurs en leveranciers – bij elkaar. Om te ondersteunen bij een breed beeld van de ontwikkelingen in de pensioenmarkt. En u daarmee te helpen bij het herkennen, bevestigen of creëren van kansen. Voor u ligt de samenvatting met enkele belangrijke ontwikkelingen. Wilt u de uitgebreide versie van Changes ontvangen, neem dan contact met ons op voor het maken van een afspraak. We hopen dat u de analyses met plezier leest en dat deze nuttig voor u zijn. Wij horen graag wat u ervan vindt. Neem gerust contact met ons op als u de behoefte voelt om te sparren over ontwikkelingen of de impact van veranderingen op uw organisatie. Wij helpen u graag.

Met een hartelijke groet,
Namens GroupLife

Arnoud Reesink
Paul Geurtsen
Niels Kuipers

GroupLife, december 2018

Arnoud Reesink
Partner

Paul Geurtsen
Practice leader
market & research

Niels Kuipers
Consultant

GroupLife

GroupLife is partner van pensioenfondsen, levensverzekeraars, premiepensioeninstellingen en pensioenuitvoeringsorganisaties.

Wij verbinden de hele keten van pensioenuitvoering. Van marktinzicht en strategie tot en met de implementatie van technologie. Daarmee helpen wij pensioeninstellingen bij de ontwikkeling van strategie en afgeleide positionering en proposities, het wendbaar maken van de organisatie en bij de continue challenge in onze markt ten aanzien van kostenverlaging in combinatie met kwaliteitsverbeteringen.

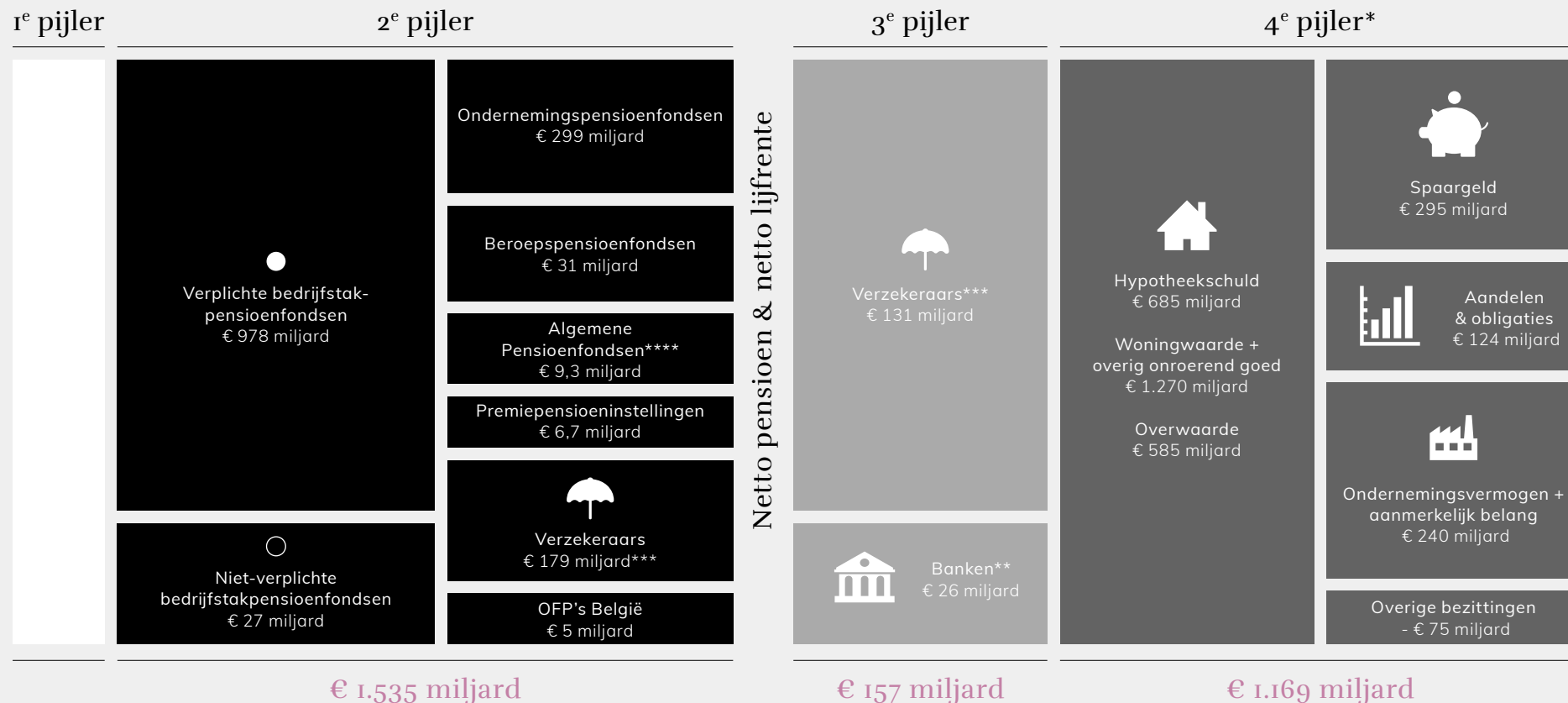
Kennis en vernieuwing staan aan de basis van alles wat wij doen. En het verbinden hiervan met mensen, technieken en tijdgeest. Als voorwaarde voor gedragen en bestendige oplossingen. Daarom combineren wij onze persoonlijke aanpak met een praktijkgerichte instelling en modelmatige onderbouwing. Van inzicht, ontwerp tot inrichting.

Wij zijn actief in Nederland en België. Onze kantoren vindt u in Amersfoort, Eindhoven en Kruikeke. Er zijn 60 mensen werkzaam voor GroupLife.

1	Vermogensmarkt	4
2	Marktontwikkelingen	5
3	APF'en	6
4	Pensioenfondsen	7
5	Belgische OFP'en	8
6	PPI's	9
7	Verzekeraars	10
8	Trend van DB naar DC	11
9	Uitvoeringsorganisaties	12
10	Meer informatie	13

Pensioen is grootste vermogensbestanddeel

Totale vermogensmarkt ultimo 2017 € 2,9 biljoen

* Cijfers primo 2016 | Spaargeld bron: CBS ipv DNB | Hypotheekschuld verminderd met bankspaarsaldi.
 ** Banksparen: incl. afbouwfase, gouden handdruk en oude spaarloon- en levenslooptegoeden.
 *** Inschatting op basis van meerjarig groeicijfer (is VPV; gegevens belegd vermogen niet beschikbaar).
 **** O.b.v. daadwerkelijk overgedragen verplichtingen cf. DNB. Dus exclusief toezeggingen en nog te implementeren contracten. Zie daarvoor het hoofdstuk over APF.

Marktontwikkelingen

Liquidaties pensioenfondsen zetten voort

De jarenlange trend van liquidaties van pensioenfondsen blijft doorgaan. Met name bij de relatief kleinere fondsen zijn verschuivingen naar de grotere BPF'en, APF'en, verzekeraars, OFP's en PPI's te zien. In dit tempo resteren in 2025 nog 50 OPF'en, 25 BPF'en en 5 BRF'en.

Concurrentiedruk in de markt neemt verder toe

Groeimarkten in type uitvoerder zijn APF'en en PPI's. In relatief mindere mate groeien BPF'en en de Belgische OFP's. De verzekeraarsmarkt, OPF'en en Beroepspensioenfondsen zijn krimpmarkten ten opzichte van de andere typen pensioenuitvoerders.

Commerciële APF'en pakken 12% van de voor hun relevante markt

De zes commerciële APF'en hebben met hun beheerd vermogen van bijna 10 miljard in 2½ jaar een marktaandeel van 12% gerealiseerd in hun doelgroep van pensioenfondsen onder de €2 miljard. Naar verwachting zet deze groei door, al is in 2018 een groeivertraging in de APF-markt te zien ten opzichte van 2017. Werkgevers in de vrije markt en DC-regelingen vinden vooralsnog in beperkte mate hun weg naar het APF.

Consolidatie zet door

Ongeacht groei of krimp, is er in alle markten sprake van consolidatie van pensioenuitvoerders. Delta Lloyd is overgenomen door Nationale Nederlanden. ASR heeft Generali ingelijfd. Vivat staat in de etalage. Door fusies zijn de 11 PPI's van 2016 inmiddels samengevoegd tot 7. En de vraag is nog steeds in hoeverre de businesscases van deze aantallen pensioenuitvoerders allemaal positief kunnen worden. De verwachting is dat er over 3 jaar nog 3 APF'en, 3 PPI's, 3 DB-verzekeraars en 3 DC-verzekeraars over zijn in de vrije markt.

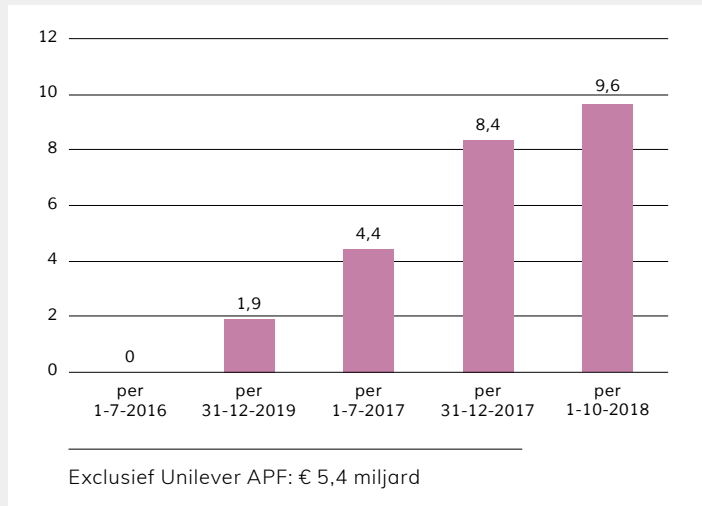

Werkgevers blijven overstappen op beschikbare premieregelingen

De trend van DB naar DC zet onverminderd voort. De markt van direct ingaande pensioenen stijgt als gevolg hiervan de komende jaren verder. De introductie van de variabele pensioenuitkering voorziet vooralsnog in een beperkte behoefte. Waar deze als default wordt aangeboden, is grote belangstelling. Als keuze wordt geboden voor een vaste of variabele uitkering, wint de vaste het vooralsnog met ruime meerderheid. Verder maakt nettopensioen nog geen grote vlucht.

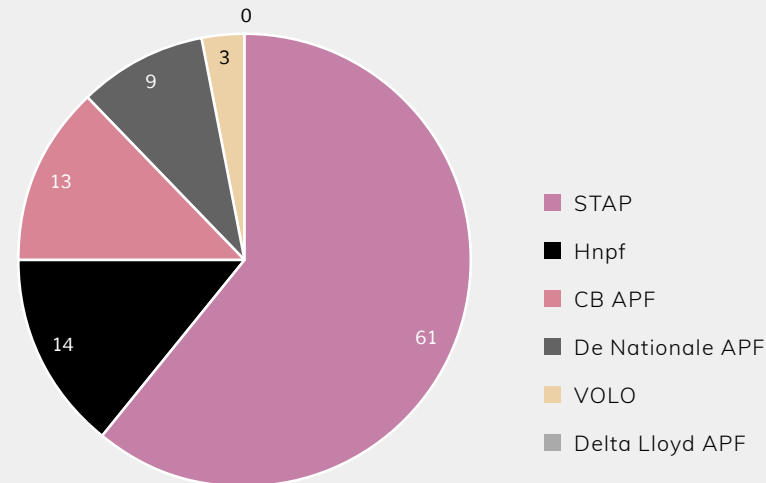
APF is snelle groeimarkt in vermogen

Beheerd vermogen APF'en (in € mrd),
excl. Unilever APF

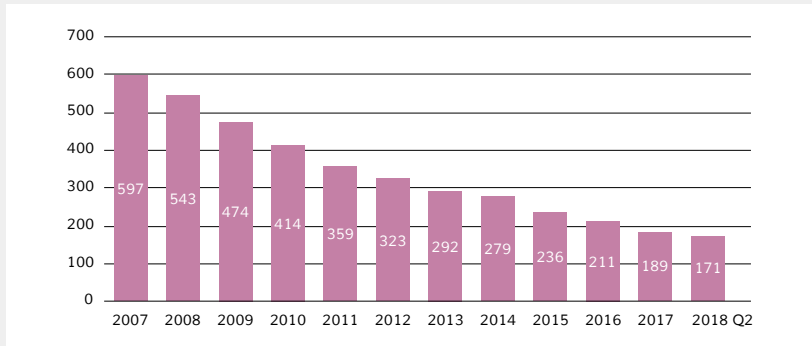
- De APF-markt is een snelle groeimarkt in belegd vermogen. De cijfers in de grafiek zijn inclusief toegezegde maar nog niet geïmplementeerde toetredingen.
- Commerciële APF'en hebben een aandeel van 12% in de doelgroep van fondsen tot € 2,5 miljard. Deze doelgroep had bij de start van de APF'en in 2016 € 80 miljard belegd vermogen.

Marktaandelen commerciële APF'en per 1-10-2018 (%)

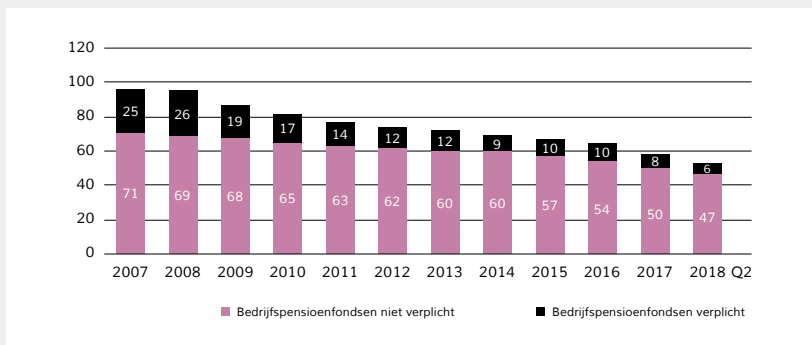
- STAP heeft als eerste APF gelijk een voorsprong genomen en heeft ruim de helft van de markt in handen. Dan volgen Het Nederlands Pensioenfonds, Centraal Beheer APF en De Nationale APF met elk een vrijwel gelijk marktaandeel. Cijfers zijn inclusief definitieve toezeggingen.
- Van de kleinste twee APF'en (Volo en Delta Lloyd APF) hebben de pensioenuitvoeringsorganisaties het contract met het APF opgezegd. Delta Lloyd is inmiddels gestopt en heeft zijn klanten per 1-1-2019 overgedragen aan Centraal Beheer APF.
- Opvallend is dat OPF'en die toetreden tot een APF in de meeste gevallen het APF hebben gekozen met dezelfde administrateur als waar het liquiderende OPF zijn administratie had uitbesteed. Een soortgelijk verband is te vinden rond fiduciair management.

Daling aantal pensioenfondsen blijft doorgaan

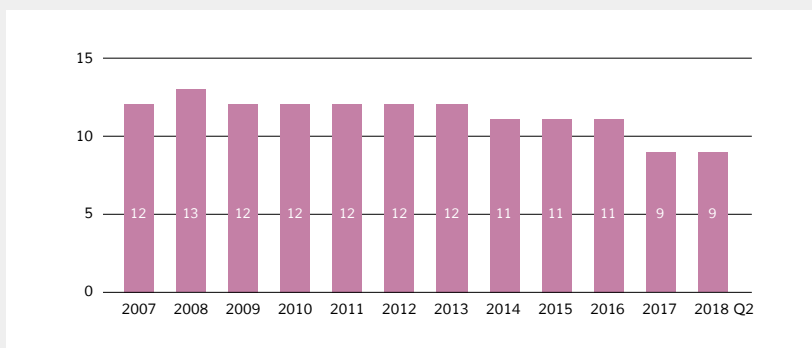
Aantal OPF'en 2007 - 2018 Q2

In 2017 en 2018 neemt het aantal ondernemingspensioenfondsen naar verwachting verder af. Van de huidige 171 OPF'en zijn er 15 gesloten voor nieuwe deelnemers. Een deel is in liquidatie*.

Aantal BPF'en 2007 - 2018 Q2

Het aantal BPF'en neemt in 2017 en 2018 wederom af. Opvallend is dat de krimp sinds 2016 versnelt. Als dit tempo zich voortzet zijn er in 2025 nog 25 BPF'en over.

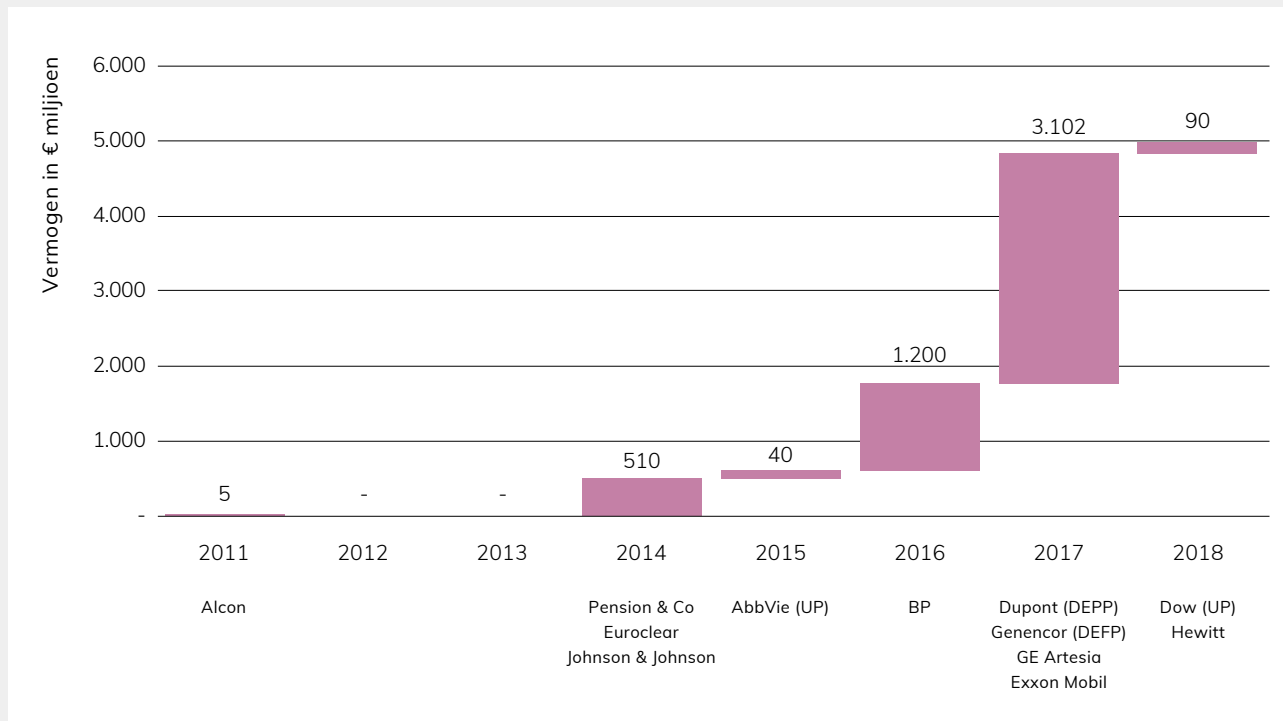

Aantal BRF'en 2007 - 2018 Q2

Het aantal beroepspensioenfondsen is in 2017 licht gedaald. Onder andere is het Beroepspensioenfonds Notariael gefuseerd met het BPF Medewerkers Notariaat en als BPF Notariaat doorgedaan. Als dit tempo zich voortzet zijn er in 2025 nog 5 beroepspensioenfondsen over.

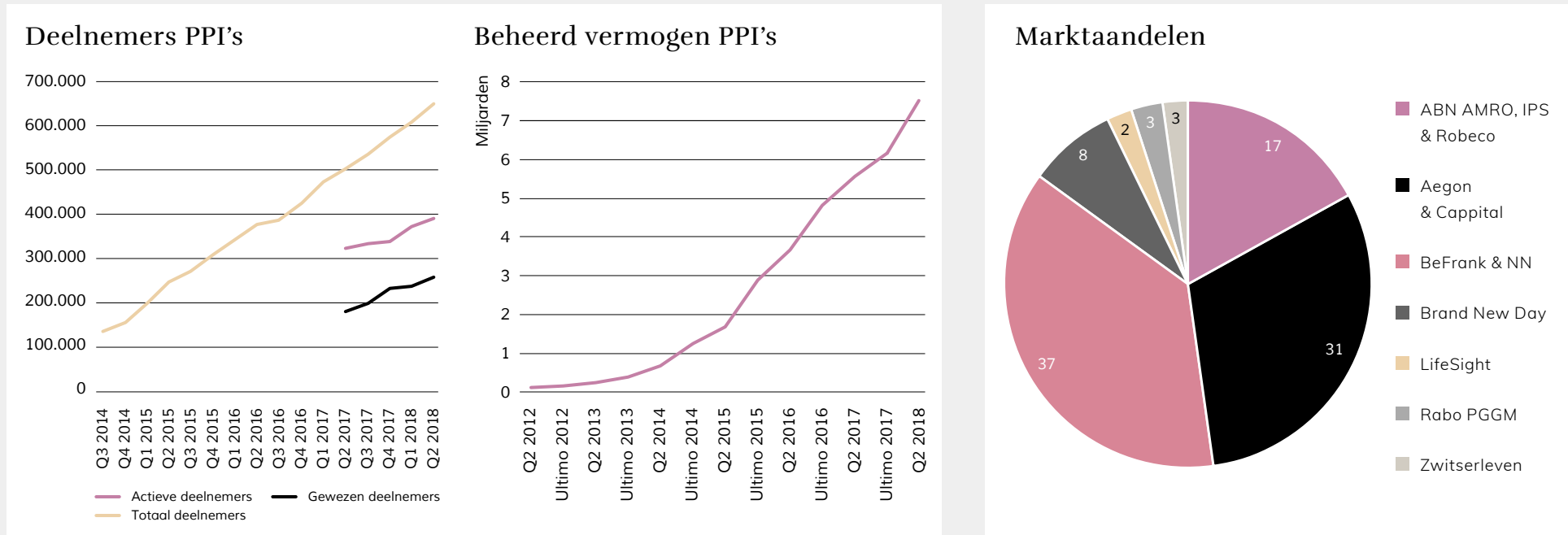
Belgische OFP-markt van Nederlandse bedrijven beperkt in omvang, maar in 2 jaar fors gegroeid

Vermogen OFP-ringen

- Het aantal Nederlandse werkgevers en pensioenfondsen dat naar een Belgische OFP is gegaan is gestegen naar 12 ringen. In totaal betreft het 6.000 actieve deelnemers.
- Het Nederlandse deel van het vermogen dat hiermee gemoeid is ligt rond de € 5 miljard. Het totale vermogen van de Belgische pensioenfondsen die (ook) grensoverschrijdende pensioenen uitvoeren bedroeg € 8,9 miljard ultimo 2017.
- De administratie van vrijwel elke ring is bij zijn oorspronkelijke Nederlandse pensioenuitvoeringsorganisatie gebleven.

Groei PPI-markt zet door; consolidatie in aantal spelers

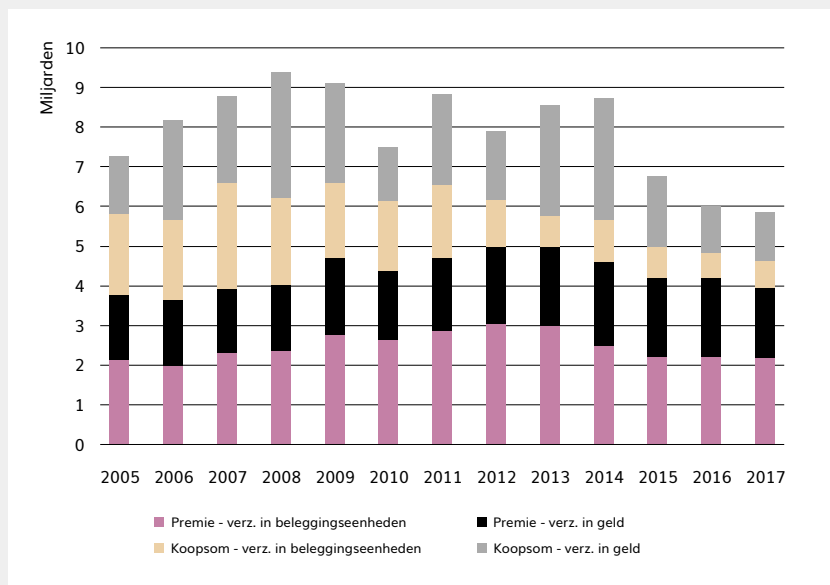

- Het beheerd vermogen van PPI's blijft in hetzelfde tempo groeien tot inmiddels al € 8 mrd. Deze groei komt voor een groot deel uit nieuwe premie-inleg van actieve deelnemers.
- Dit in tegenstelling tot de sterke vermogensgroei van APF'en en in mindere mate die van OFP's, die voornamelijk uit collectieve waardeoverdrachten komt, en waar vooralsnog minder actieve deelnemers in zitten, en de premie-inkomsten lager zijn.

- Van de in totaal 12 PPI's zijn door fusies en overnames nog 7 over.
- Van deze 7 maken rapporteren er inmiddels twee een bescheiden winst.

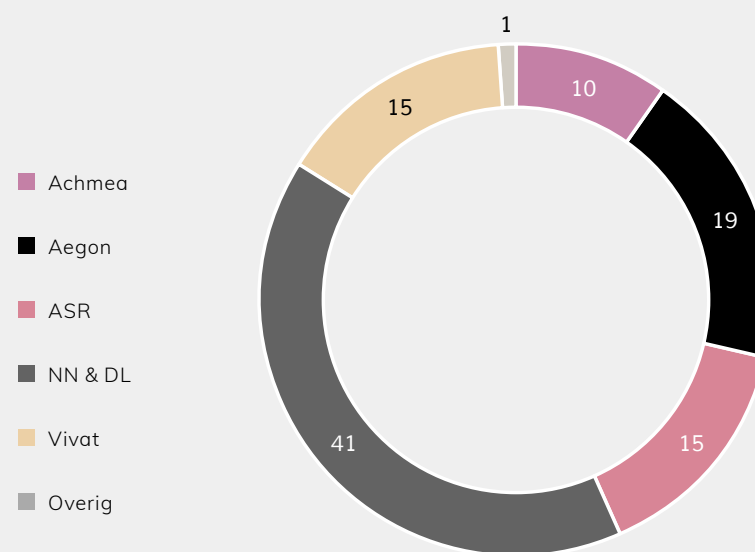
Markt pensioenverzekeraars verder onder druk door concurrentie andere uitvoerderstypen

Marktomvang pensioenverzekeraars bruto premie

- De premieomzet van pensioenverzekeraars neemt gestaag af. Zolang verzekeraars strategisch hun voorkeur blijven uitspreken voor hun eigen PPI en in een aantal gevallen hun eigen APF, lijkt de krimpende trend niet te gaan keren.
- De daling in premie is zichtbaar in DB en in DC, al is de daling minder snel dan de verschuiving in deelnemers naar de PPI en de verschuiving van deelnemers van DB naar DC doet vermoeden.

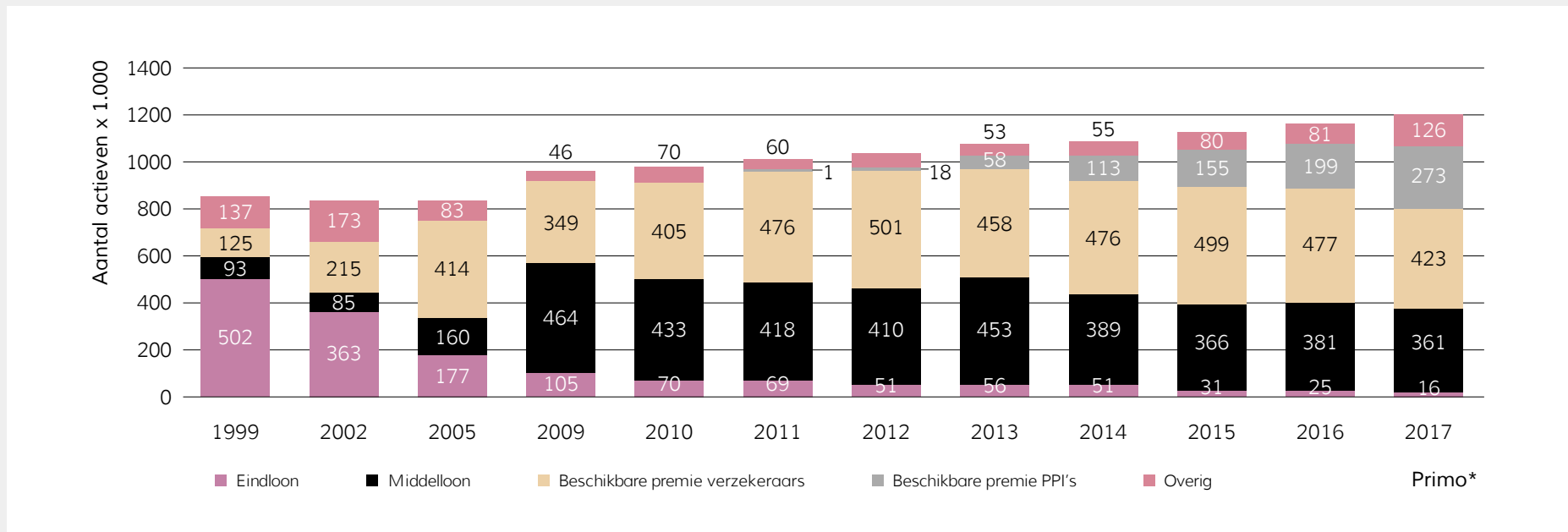
Pensioenverzekeraars 2017

- Nationale Nederlanden is dominant door de overname van Delta Lloyd.
- Waar er eerst gesproken wordt over zes grote verzekeraars, zijn er nu nog vijf over. En Vivat is inmiddels ook in de etalage gezet door zijn Chinese eigenaar Anbang.

Trend van DB naar DC zet verder door

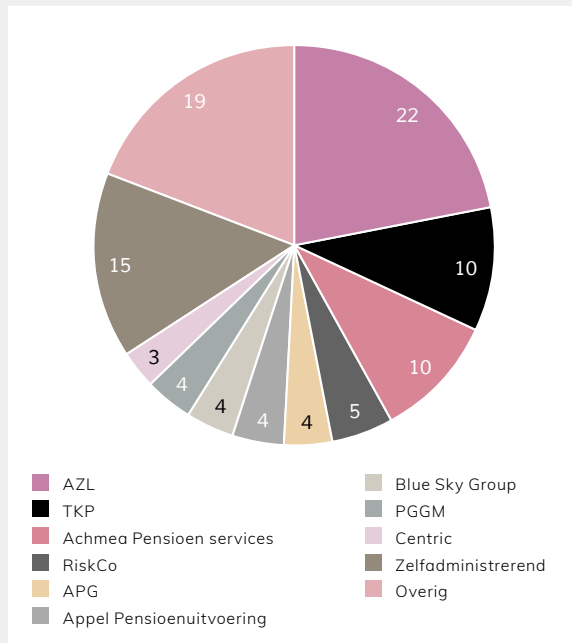
Aantal actieve deelnemers verzekerde en PPI-markt

- De trend van DB naar DC neemt gestaag toe. Deze groei komt vrijwel volledig op het conto van PPI's. Bij verzekeraars is het aantal actieven in DC sterk afgenomen. Deze contracten worden veelal overgesloten naar een PPI. Primo 2018 hadden PPI's ruim 341.000 actieven. Eind 2^e kwartaal 2018 hadden PPI's inmiddels 391.000 actieve deelnemers in de boeken, in 13.400 contracten.
- Een ander deel van de stijging wordt veroorzaakt door een toenemend aantal pensioenfondsen dat in 2017 en 2018 is gesloten of geliquideerd, waarvan de werkgevers de actieve opbouw bij een PPI onderbrengt, zoals SC Johnson, DuPont, Ernst & Young, Unisys, Staples, Accountancy en Transavia Cabinepersoneel.
- Ook sluiten DB-regelingen over naar beschikbare premieregelingen, al lijkt dit niet zo snel te gaan. Een deel hiervan komt ook in de categorie 'overige regelingen'.

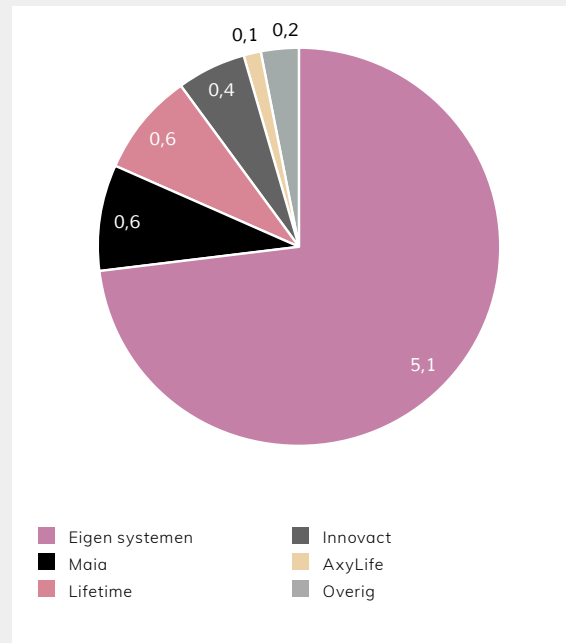
Versnippering in uitvoeringsorganisaties, veel verschillende IT-systemen, grote variatie in kosten

Marktaandeel pensioenuitvoeringsorganisaties naar aantal fondsen (%)

- In totaal zijn er 26 pensioenuitvoeringsorganisaties. De helft daarvan bedient minder dan 10.000 actieve deelnemers. 15% van de fondsen is zelfadministrerend.
- De dynamische markt in portefeuille-overnames en verschuivingen door (liquiderende) fondsen blijft aan.

Marktaandeel IT-systemen (in actieve dlr)*

- Pensioenuitvoeringsorganisaties maken gebruik van zowel bestaande als nieuwe IT-pakketten, maar het grootste deel maakt gebruik van eigen systemen.

Categorie belegd vermogen Pensioenfondsen

Categorie belegd vermogen	Gemiddelde* pensioenadministratiekosten per deelnemer**
0 tot 100 mio	556
100 tot 250 mio	982
250 tot 500 mio	459
500 tot 1.000 mio	574
1 tot 2 mrd	349
2 tot 5 mrd	221
5 tot 10 mrd	225
10 tot 20 mrd	265
20 tot 50 mrd	189
meer dan 50 mrd	80

- Er bestaat een grote variatie in kosten per deelnemer.
- De kosten zijn gemiddeld sterk gerelateerd aan de omvang van het pensioenfonds. Hoge kosten stelt de houdbaarheid van pensioenfondsen steeds meer ter discussie.

Meer informatie

Wilt u meer weten over de pensioenmarkt?

Krijg toegang tot alle informatie in onze databases met een abonnement op onze marktinformatie. Stel uw marktfragen en krijg deze direct beantwoord.

Wij kunnen u tevens helpen met uitgebreide informatie over onder andere:

- Segmentatie van uw targetmarkt
- Uitvoeringsinstellingen en hun individuele kenmerken
- Kenmerken van individuele pensioenfondsen
- Binnenlandse en buitenlandse uitbestedings-partijen
- Binnenlandse en buitenlandse IT-leveranciers
- Inzicht in distributiekkanalen

We zijn graag bereid tot het geven van een toelichting of presentatie

Neem voor meer informatie contact op met Arnoud Reesink, Paul Geurtsen of Niels Kuipers.

GroupLife Amersfoort

Utrechtseweg 223

3818 EE Amersfoort

033 - 330 25 06

www.grouplife.nl

GroupLife Eindhoven

Beemdstraat 8

5652 AB Eindhoven

040 - 848 71 74

Telefoonnummers

Arnoud: 06 - 10 96 65 43

Paul: 06 - 20 01 28 47

Niels: 06 - 31 93 53 91

Disclaimer

De inhoud van dit door GroupLife B.V. opgeleverde product Changes&Chances is samengesteld op basis van door derden openbaar gemaakte informatie. De betreffende informatie is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid en vakbekwaamheid geselecteerd en gepresenteerd. GroupLife B.V. is niet verantwoordelijk noch aansprakelijk voor de inhoud en/of juistheid van de gepresenteerde informatie. De weergave van informatie in het Changes&Chances is opgesteld op basis van de kennis en ervaring van GroupLife B.V. naar beste kunnen en weten en kunnen een interpretatie behelzen een interpretatie van deze informatie. GroupLife B.V. kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele directe of indirecte (gevolg) schade welke optreedt als gevolg van het gebruik van de informatie en de interpretatie daarvan door een willekeurige gebruiker danwel derden.

Market
insights
& research

Business
design
& change

Technology
improvement
& implementation

Strategy, business and technology

GroupLife

www.grouplife.nl